

Het uitvliegen van jonge Gierzwaluwen

Hein Verkade

Al bijna twintig jaar broeden ieder jaar één of twee paar Gierzwaluwen in onze schuur aan de Douzastraat. Het broedproces wordt zo veel mogelijk gevolgd en vastgelegd in een dagboek. De eerste jaren gebeurde dit door in de nestkasten te kijken. Aan de binnenzijde van deze kasten zit een glazen wandje. Je kunt de vogels tot op tien centimeter benaderen, zonder ze te verstoren. Nadeel van dit systeem is dat het relatief donker is in de kastjes, waardoor je niet alles even goed kunt zien. Het voordeel is dat je zowel de nestplek zelf als de nestingang in de gaten kunt houden. In 2010 werden infraroodcamera's geïnstalleerd in de bewoonde kastjes. Hierdoor is alles veel duidelijker te zien, zowel overdag als 's nachts. De camera's staan gericht op de nestplek, de nestingang blijft buiten beeld.

Gierzwaluw, Common swift 'Apus apus' Live Nest Noordwijk

In mei 2018 heeft Walter Sonius een webcam geplaatst in kast G. Nu is het broedproces via YouTube voor iedereen zichtbaar. Dit systeem is een tijdje online geweest, maar de capaciteit van Ziggo bleek helaas onvoldoende. Het viel om de haverklap uit. Komende winter gaan we dit verhelpen, zodat het volgend jaar hopelijk steeds online blijft.

In al die jaren zijn we veel te weten gekomen over het wel en wee in de broedkastjes. Toch is die kennis opgebouwd uit momentopnamen. Er gebeurde natuurlijk veel meer in de tussentijd. Een van de zaken die onderbelicht is gebleven, is het moment van uitvliegen van de jongen. De camera's leggen dit niet vast en het is in de afgelopen 20 jaar maar een paar keer voorgevallen dat we dit toevallig hebben waargenomen.

Hoe anders was dat in 2018. Al een jaar of tien is kastje G bewoond door een paartje Gierzwaluwen. Dit kastje hangt aan de tuinzijde onder de zuidoostelijke dakhelft. Hierdoor is het mogelijk het in- en uitvliegen van de vogels vanuit de tuin te bekijken.

Dit jaar kropen de drie jongen op 6 juni uit het ei. Volgens de boekjes zitten jonge Gierzwaluwen 42 dagen in het nest voordat zij uitvliegen. Dat is best lang, maar begrijpelijk

als je weet dat zij gelijk dag en nacht moeten kunnen vliegen.

De jongen zitten op 22 juli 's avonds nog gezellig samen met hun ouders in de nestkom. Zij zijn dus al een dag of vier-vijf 'over tijd'. Het weer kan geen belemmering zijn geweest uit te vliegen want het is al dagenlang zomers met weinig wind. Dat wordt interessant om te volgen. De dag erop zitten er volgens de camera om 22.00 uur nog twee jongen in de nestkast. Ook nu is het prachtig weer. Negen minuten later vliegt een oudervogel binnen en gaat met een jong in de nestkom zitten. Deze bedelt heftig, maar wordt genegeerd.

Buiten is om 22.20 uur een jong zichtbaar dat naar buiten kijkt. Het schemert inmiddels flink, maar het bewegende witte gezichtje is goed te zien. Je hoort veel gefladder en gekras uit de nestingang komen. Het lijkt wel of de vogel vast zit en los wil komen. Het kopje komt steeds verder naar buiten en het uitvliegen lijkt aanstaande. Om 22.33 uur is het zover. Schijnbaar moeiteloos vliegt hij weg in zuidoostelijke richting. Niet verwonderlijk, want het is ook de favoriete aanvliegerichting van de oudervogels. Jonge Gierzwaluwen turen dagenlang naar buiten om de omgeving nauwkeurig in zich op te nemen. Dat moet ook wel, want het uitvliegen moet in één keer goed gaan. Eén foutje en het is gebeurd met de vogel. Je moet dus goed weten waar alle obstakels staan die je fataal kunnen worden. En die eerste vlucht vindt vaak in de schemering plaats, waarschijnlijk omdat er dan een kleinere kans op predatie is. Vanavond gaat het in één keer goed. Het ziet er wel anders uit dan de vlucht van een oudervogel. Het silhouet is wat compacter, met naar verhouding een iets zwaarder lijf en kortere vleugels. Het doet een beetje denken aan een Vale Gierzwaluw. Ook het vliegen gaat anders, fladderig en met veel gezwiep. Maar de vogel houdt opvallend goed hoogte. Volwassen vogels laten zich dieper vallen bij het uitvliegen en komen vervolgens weer omhoog.

Veel tijd om te mijmeren is er niet want er zit gelijk weer een wit gezichtje in de doorgang!

Snel even binnen kijken en daar zitten de oudervogel en het jong nog in de nestkom. Er zaten dus twee jongen in de doorgang, vandaar dat gefladder en gekras; het was daar dringen geblazen. Van buitenaf gezien kijkt het tweede jong op dezelfde wijze naar buiten en vliegt om 22.39 uur uit, zes minuten na de eerste en precies zoals zijn voorganger.

Binnen zit de ouder met het derde jong op het nest, maar dan gebeurt er iets heel fascinerends. De oudervogel gaat dwars zitten en duwt zijn kop onder het jong. Deze voelt zich ongemakkelijk en gaat op de nestrand stijf tegen de achterkant van de kast zitten. Maar de oudervogel blijft aandringen, alsof die wil zeggen dat het tijd wordt om ook het luchtruim te kiezen. Het wordt spannend wat er gaat gebeuren. Een paar minuten later schuifelt het jong uit beeld richting de nestuitgang. Buiten is nog niets te zien. Om 23.09 uur verschijnt er weer een wit gezichtje in de uitgang, veel nerveuzer kijkend dan de andere twee. Het is vrijwel donker. Dankzij het zwakke schijnsel van de tuinlamp is het allemaal nog net zichtbaar. Acht minuten

later verdwijnt het kopje weer uit beeld. Binnen zit de oudervogel schijnbaar ongeïnteresseerd op het nest, maar geen jong te bekennen. Die moet dus nog steeds in de doorgang zitten. Pas om 23.28 verschijnt hij opnieuw in de uitgang. Soms komt het kopje ver naar buiten, maar hij durft nog niet. Om 23.32 uur is het dan zover, maar twijfel wordt hem bijna fataal. Hij vliegt uit maar klemt op het allerlaatste moment zijn klauwtjes aan de rand van de uitgang vast, waardoor hij voorover tuimelt.

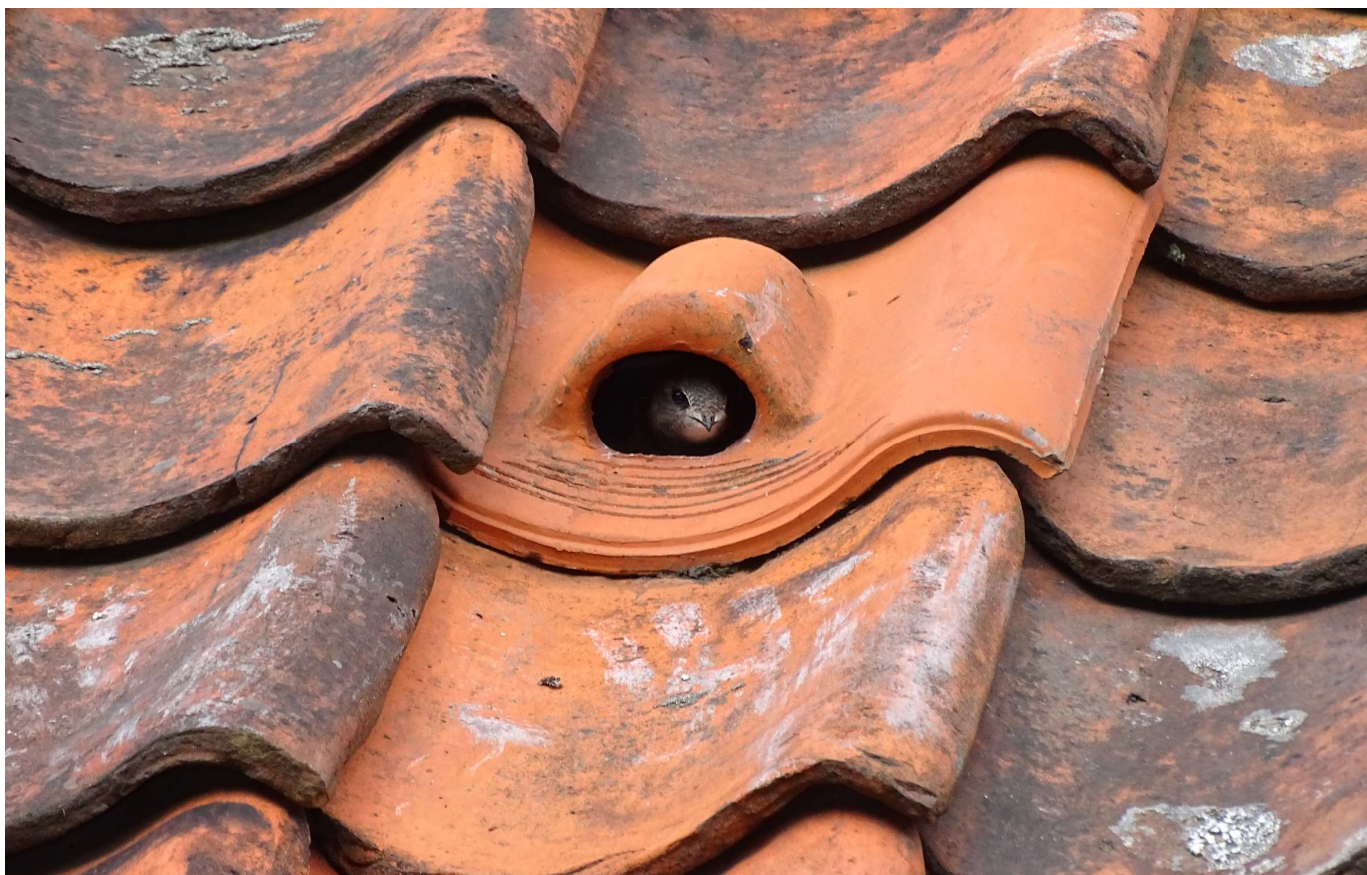
Zijn kop op de pan eronder, staart over de kop en vleugels wijd. Dit ziet er niet best uit en hij lijkt terug te willen. Dat lukt hem niet. Even later fladdert en klautert hij en komt met zijn kop omhoog en vleugels wijd naast de nestingang terecht. Roerloos.... en wat nu? Na ongeveer een minuut zet hij zich kennelijk af en met een klap kiest ook hij op dezelfde manier het luchtruim, voor een non-stop vlucht die zeker 10 maar mogelijk 22 maanden gaat duren..... Dit laatste jong is dus bijna twee uren na zonsondergang uitgevlogen. Het was echt helemaal donker.

Binnen zit de oudervogel nog steeds in de nestkom. Jonge Gierzwaluwen moeten het dus helemaal zelf volbrengen. Dat is toch wat anders dan met je eigen kinderen. Wekenlang help en bescherm je ze op weg naar hun eerste vrije stapje van de stoelpoot naar de tafel..... Ik voel me een bofkont dat ik het uitvliegen nu eens helemaal heb kunnen volgen. En alle drie de jongen op dezelfde avond in precies één uur tijd.

Schuur in de Douzastraat. Links de tuinlamp en bij de pijl de nestingang van de Gierzwaluwen in kastje G

In het dagboek bladerend blijkt dit redelijk bijzonder te zijn. De meeste keren zit er één tot zeven dagen tussen het uitvliegen van het eerste en laatste jong. Alleen in 2002 en in 2014 lijkt het erop dat beide jongen binnen 24 uur zijn uitgevlogen. Slechts één vogel heb ik toen daadwerkelijk uit zien vliegen. Dat was op 10 augustus 2002 om 22.22 uur. Ook in de late schemer.

*Jonge Gierzwaluwen turen dagenlang naar buiten om de omgeving nauwkeurig in zich op te nemen.
Schuur Douzastraat 26 juli 2015*